

Analiza troškova poslovanja poduzeća X

Duvnjak, Tomo

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:414869>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**ANALIZA TROŠKOVA POSLOVANJA
PODUZEĆA „X“**

Mentor:

Prof. dr. sc. Ivan Pavić

Student:

Tomo Duvnjak

Split, rujan 2017.

SADRŽAJ

1. UVOD	3
1.1 Definicija problema	3
1.2. Cilj rada	3
1.3. Metode rada	3
1.4. Struktura rada	4
2. TEORIJSKO ODREĐENJE TROŠKOVA	5
2.1. Definiranje pojma troška	5
2.2. Različite kategorije podjele troškova	6
2.2.1. Ukupni, fiksni i varijabilni troškovi	6
2.2.2. Prosječni i marginalni troškovi	9
2.2.3. Eksplicitni i implicitni troškovi	11
2.2.4. Nadoknadivi i nenadoknadivi troškovi	12
3. UTJECAJ EKSPLICITNIH I IMPLICITNIH TROŠKOVA NA POSLOVANJE PODUZEĆA „X“	14
3.1. Općenito o poduzeću „X“	14
3.2. Eksplicitni troškovi poduzeća „X“	14
3.3. Implicitni troškovi poduzeća „X“	22
4. ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	28
POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA	29
SAŽETAK	30
SUMMARY	30

1. UVOD

1.1. Definicija problema

Poduzeće je gospodarska cjelina koja proizvodi proizvode ili usluge radi ostvarivanja pozitivnog financijskog rezultata, odnosno dobiti. Proizvod ili usluga (output) se dobije kombiniranjem i pretvaranjem proizvodnih inputa. Korištenje tih proizvodnih inputa rezultira stvaranju troškova. Stoga da bi uspješno poslovalo poduzeće mora svladati upravljanje troškova. Upravljanje troškova se ne svodi na samo minimiziranje troškova, jer takvo što može imati nepovoljan utjecaj na iskorištenje resursa. Cilj upravljanja troškova je optimizacija troškova, odnosno ostvarivanje kombinacije između željene razine outputa sa minimalnim troškom.

Definirani problem koji će se analizirati u radu bit će utjecaj određenih troškova na poslovanje poduzeća „X“ uz prikaz najbolje alternativne uporabe raspoloživih resursa. Kao značajni poslovni resurs poduzeće posjeduje vlastiti poslovni prostor, koji može alternativno koristiti tako što prostor može dati u najam. Ovaj rad će odgovoriti koja je alternativa isplativija sa stajališta vlasnika poduzeća „X“.

1.2. Cilj rada

Cilj rada je u teorijskom dijelu definirati pojam troška, njegov utjecaj na poslovanje poduzeća te prikazati različite kategorije podjele troškova. U empirijskom dijelu rada cilj je donijeti odluku o optimalnom korištenju resursa na temelju istraživanja i analize podataka poduzeća „X“ u razdoblju od 2012. do 2016. godine.

1.3. Metode rada

U teorijskom dijelu rada koristit će se metode analize, sinteze, komparacije, indukcije, dedukcije te deskripcije kako bi se detaljno objasnili i definirali pojmovi vezani za trošak, njegove karakteristike, podjelu troškova i grafičke prikaze navedenih troškova. Metodom deskripcije opisati će se pojam troška i pojmovi koji su usko povezani s njim, dok će se metodom analize raščlaniti troškovi na dijelove, odnosno kategorije, da bi se metodom sinteze ponovno povezali u cjelinu. Komparacijom će se uspoređivati različite kategorije troškova.

Induktivnom metodom koriste se pojedinačni podaci, dokazi i zapažanja da bi se došlo do sveukupnog zaključka, dok se induktivnom metodom koristi sveukupni zaključak da bi se došlo do pojedinačnih zapažanja. U empirijskom dijelu rada koriste se informacije i podaci preuzeti iz internih izvještaja odabranog poduzeća.

1.4. Struktura rada

Rad se sastoji od dva osnovna dijela: teorijski i empirijski dio. Teorijski dio se sastoji od uvoda, u kojem se definira problem, ciljevi rada i metode rada, i teorijsko određenja troškova. U teorijskom određenju troškova se definira se pojam troška, vrši podjela kategorizacija, te se grafički prikazuju troškovi. Korištenjem različitih metodama analize u teorijskom dijelu omogućava bolje razumijevanje empirijskog dijela.

Empirijski dio rada se osniva na analizi utjecaja određenih troškova na poduzeće „X“, kako bi se donijela odluka o optimalnom korištenju resursa za poslovanje poduzeća. Naglasak je stavljen na utjecaj eksplicitnih i implicitnih troškova kako bi se izveo zaključak o isplativosti korištenja vlastitog prostora u odnosu na najam.

Na temelju navedenih dijelova rada donosi se zaključak koji navodi glavne rezultate i spoznaje do kojih je došlo istraživanjem.

2. TEORIJSKO ODREĐENJE TROŠKOVA

2.1. Definiranje pojma trošak

Za uspješnu analizu utjecaja troškova na poslovanje poduzeća moramo prvo definirati sami pojam trošak i pojmove koji su usko povezani s njim, njegov utjecaj na ekonomski proces i poslovanja poduzeća, te njegove podjele na različite kategorije.

Trošak je najčešće definiran kao vrijednosno izražen iznos utrošene imovine, izvršenih usluga ili je posljedica nastanka obveza koje se odnose na primljena dobra ili usluge.¹ „Uz pojam troškova koriste se često i pojmovi *utrošak*, *izdatak*, *rashod* i *gubitak*. Navedeni pojmovi bliski su pojmu troška ali nisu identični.“

„**Utrošak** je prirodni izraz utrošenih proizvodnih čimbenika, kao što su sati rada radnika, sati korištenja strojeva, kWh električne energije, itd.“

Izdatak je odljev novčanih sredstava iz blagajne ili računa u banci neovisno o namjeni. Izdatak nije isto što i trošak. Ova dva pojma mogu biti ekonomski međusobno povezana, ali se ne moraju i vremenski poklapati (npr. dobiven je i upotrijebljen materijal koji će se platiti za 10 dana), a s druge strane troškovi i izdaci ne moraju uopće biti međusobno povezani. Ako izdaci nisu uzrokovani ostvarivanjem poslovnog učinka, onda oni predstavljaju rashode poduzeća (npr. naknade štete, kazne, penali itd.).

Rashodi predstavljaju smanjenje ekonomskih koristi u obliku smanjenja imovine ili stvaranje obveze. Rashodi su troškovi sadržani u prodanim proizvodima i uslugama, trošak nabavne vrijednost prodane robe i materijala, izdaci vezani za financiranje poduzeća i svi izdaci koji nisu uzrokovani ostvarivanjem poslovnog učinka.

„**Gubitak** se može promatrati kao gubitak predmeta rada (nastaje u toku proizvodnje, skladištenja i transporta i dok je u planiranim granicama predstavlja trošak, a iznad te granice je gubitak) i gubitak kao negativni poslovni rezultat (razlika između prihoda i rashoda, kada je rashod veći od prihoda).“²

¹Perčević, H. http://web.efzg.hr/dok/RAC/hpercevic/poslovno_planiranje/Tro%C5%A1kovi%20i%20kriteriji%20klasifikacije%20tro%C5%A1kova.pdf

² Grubišić, D. (2007): Poslovna Ekonomija, Drugo dopunjeno izdanje, Split, str. 155, 156

2.2. Različite kategorije podjele troškova

2.2.1. Ukupni, fiksni i varijabilni troškovi

Najčešća podjela troškova sa stajališta analize troškova i vrste troškova u proizvodnji se vrši na:

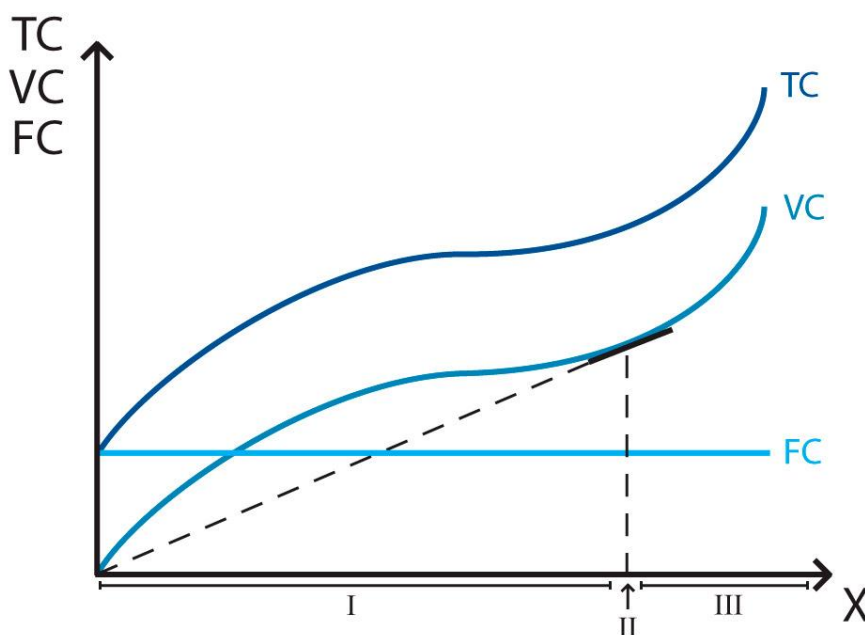
- Ukupni troškovi
- Fiksni troškovi
- Varijabilni troškovi

„**Ukupni troškovi** (TC ili Total Cost) su najniži ukupni novčani izdaci potrebni da se proizvede određena količina proizvoda. Dobiju se zbrajanjem fiksnih i varijabilnih troškova.“³

Matematički se može prikazati formulom koja glasi:

$$TC = FC + VC \quad (1)$$

Navedeni troškovi se mogu prikazati grafički, kao što ilustrira slika 1.

Slika 1: Grafički prikaz ukupnih, fiksnih i varijabilnih troškova

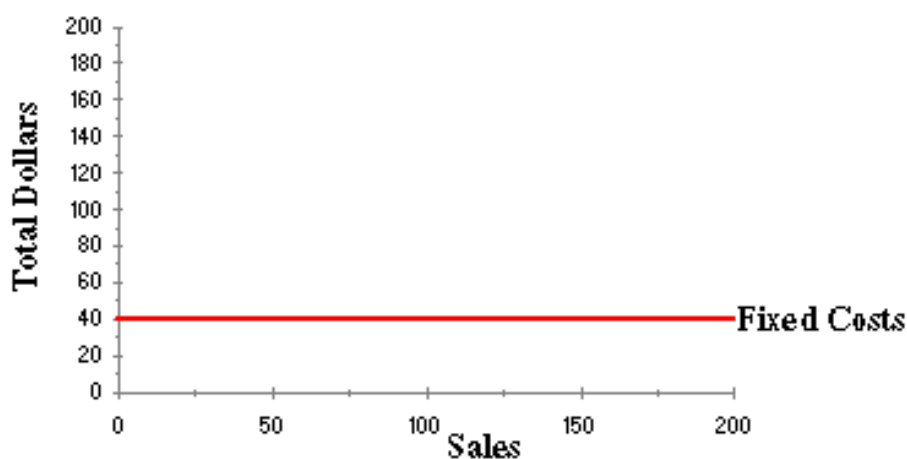
Izvor: <http://policonomics.com/typology-of-costs/>

³ Reić Z., Mihaljević M., Zorić M. (2005): Ekonomija, Split, str. 85

Fiksni troškovi (FC ili Fixed Costs) su oni troškovi koji ovise o veličini postojećeg kapaciteta, odnosno troškovi koji ostaju jednaki za tu veličinu kapaciteta bez obzira koliko se koriste. Fiksni troškovi su postojeći i onda kada poduzeće uopće ne koristi kapacitete, a mijenjaju se samo onda kada se promijeni veličina kapaciteta. Uzimajući u obzir promjenu veličine kapaciteta fiksni troškovi se dijele na:

- Apsolutno fiksni troškovi
- Relativni fiksni troškovi

Apsolutno fiksni troškovi su troškovi postojećeg kapaciteta. Ovi troškovi postoje i ne mijenjaju se u ukupnom iznosu bez obzira na to koristi li se kapacitet ili se ne koristi..

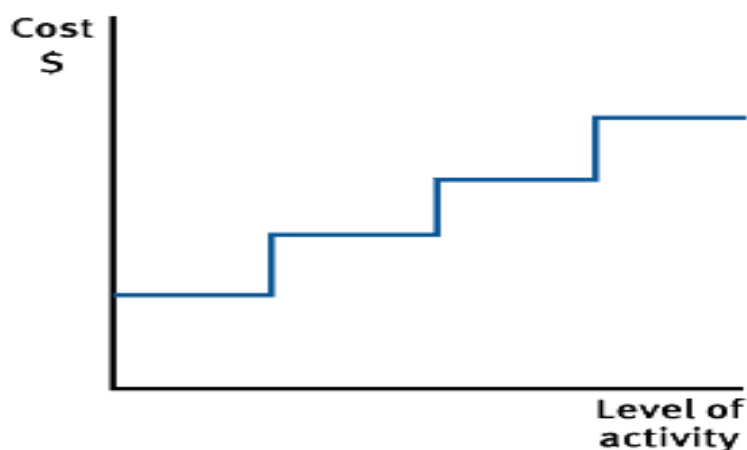

Slika 2: Grafički prikaz apsolutno fiksnih troškova

Izvor: <https://apecon3.wikispaces.com/Fixed+Costs>

„**Relativno fiksni troškovi** su dopunski fiksni troškovi koji se povećavaju kada se proširuju kapaciteti. Svaka gradnja novih kapaciteta ili proširenje postojećih rezultira dodatnim fiksnim troškovima.“⁴

⁴ Grubišić, D. (2007): Poslovna Ekonomija, Drugo dopunjeno izdanje, Split, str. 158, 159

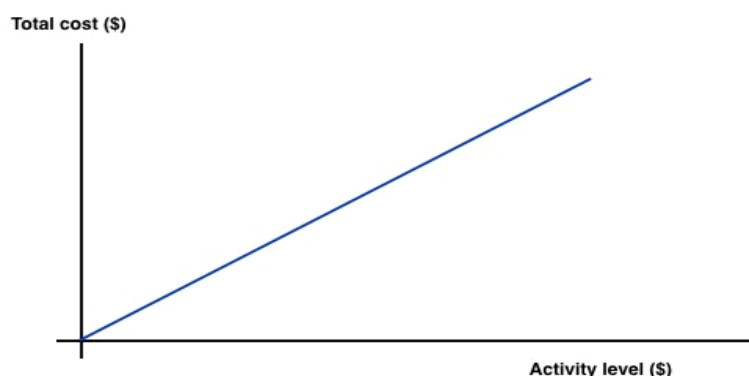
Slika 3: Grafički prikaz relativnih fiksnih troškova

Izvor: <http://kfknowledgebank.kaplan.co.uk/KFKB/Wiki%20Pages/Cost%20behaviours.aspx>

„**Varijabilni troškovi** oni su troškovi koji se mijenjaju s promjenama proizvodnje, pri svakoj promjeni iskorištenosti kapaciteta. Kako ta promjena varijabilnih troškova nije uvijek jednaka promjeni količine učinaka, to se varijabilni troškovi mogu svrstati u dvije osnovne skupine:“⁵

- Proporcionalni varijabilni troškovi
- Neproporcionalni varijabilni troškovi

Proporcionalni varijabilni troškovi se mijenjaju ravnomjerno sa količinom učinka. Što je vidljivo na slici 4.

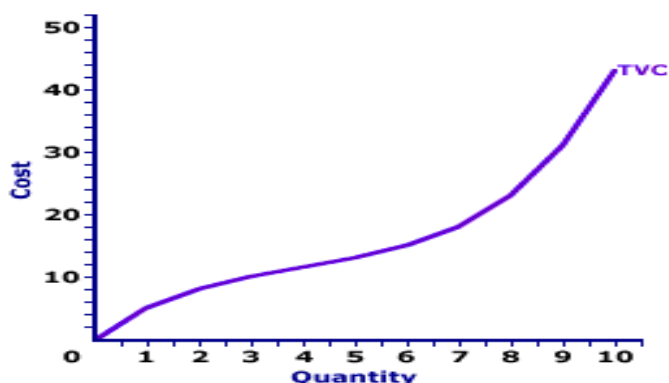

Slika 4: Grafički prikaz proporcionalnih varijabilnih troškova

Izvor: <http://opentuition.com/fia/ma1/cost-classification/>

⁵ Grubišić, D. (2007): Poslovna Ekonomija, Drugo dopunjeno izdanje, Split, str. 161

„**Neproporcionalni varijabilni troškovi** ovise o iskorištenosti kapaciteta, ali ta veza nije razmjerna. Ti troškovi rastu ili sporije ili brže od intenziteta iskorištenja kapaciteta.“⁶

Slika 5: Grafički prikaz neproporcionalnih varijabilnih troškova

Izvor: [http://www.amosweb.com/cgi-](http://www.amosweb.com/cgi-bin/awb_nav.pl?s=wpd&c=dsp&k=total%20variable%20cost%20and%20marginal%20cost)

[bin/awb_nav.pl?s=wpd&c=dsp&k=total%20variable%20cost%20and%20marginal%20cost](http://www.amosweb.com/cgi-bin/awb_nav.pl?s=wpd&c=dsp&k=total%20variable%20cost%20and%20marginal%20cost)

2.2.2 Prosječni i marginalni troškovi

Ukupni troškovi prikazuje troškove svih jedinica proizvoda, dok prosječni troškovi prikazuju trošak po svakoj jedinici, što je u mikroekonomskoj analizi vrijedna informacija. Prosječne troškove dijelimo na:

- Prosječni ukupni troškove
- Prosječni fiksni troškovi
- Prosječni varijabilni troškovi

„**Prosječni ukupni trošak (ATC)** je ukupni trošak po jedinici outputa na pojedinoj razini ukupnog outputa. „Prosječni ukupni trošak dobije se dijeljenjem ukupnog troška (TC) s količinom (Q), odnosno:“

$$ATC = \frac{TC}{Q} \quad (2)$$

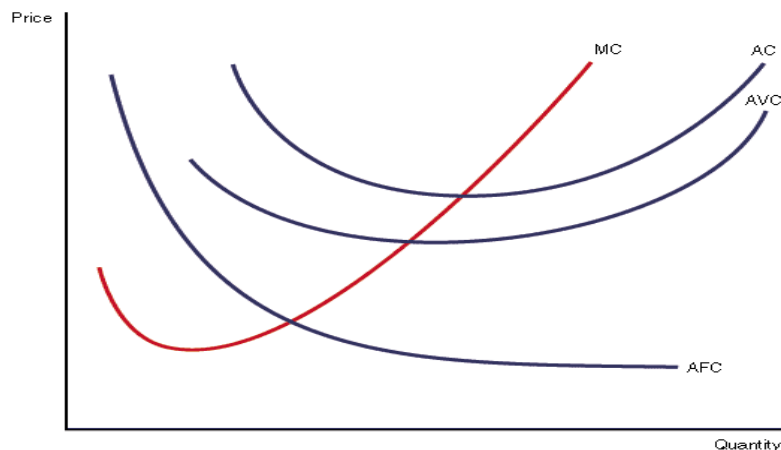
„Prosječni ukupni trošak s obzirom na karakter ukupnog troška također predstavlja zbroj prosječnog fiksnog i prosječnog varijabilnog troška, odnosno:“⁷

$$ATC = AFC + AVC \quad (3)$$

⁶ Grubišić, D. (2007): Poslovna Ekonomija, Drugo dopunjeno izdanje, Split, str. 162

⁷ Pavić I., Benić Đ., Hashi I. (2006): Mikroekonomija, Split, str. 282

Visina, odnosno kretanje prosječnog ukupnog troška izravno ovisi o visini, odnosno kretanju prosječnog fiksnog i prosječnog varijabilnog troška. Kretanja navedenih troškova je najbolje vidljivo u grafičkom obliku, kao što je prikazano na slici 6.

Slika 6: Grafički prikaz graničnih i prosječnih troškova

Izvor: www.chegg.com/homework-help/average-cost-calculations-abs-health-club-following-cost-equ-chapter-5-problem-25e-solution-9781133387732-exc

Prosječni fiksni trošak (AFC) pokazuje koliki je fiksni trošak u prosjeku, odnosno trošak po jedinici outputa na određenoj razini ukupnog outputa. Matematički objašnjeno prosječni fiksni trošak (AFC) predstavlja odnos ukupnog fiksnog troška (TFC) i količine outputa (Q) na određenoj razini ukupnog outputa, iskazano formulom:

$$AFC = \frac{TFC}{Q} \quad (4)$$

„Budući da je ukupni fiksni trošak konstantna veličina, prosječni fiksni trošak stalno opada i sve je manji što je veća količina proizvedenih proizvoda.“ Konstantno opadanje prosječnog fiksnog troška je prikazano na Slici 6.

Prosječni varijabilni trošak (AVC) pokazuje koliki je varijabilni trošak u prosjeku, odnosno trošak po jedinici outputa na određenoj razini ukupnog outputa. Matematički objašnjeno prosječni varijabilni trošak (AVC) dobije se dijeljenjem ukupnog varijabilnog troška (TVC) s količinom proizvedenih proizvoda (Q), iskazano formulom:⁸

$$AVC = \frac{TVC}{Q} \quad (5)$$

⁸ Pavić I., Benić Đ., Hashi I. (2006): Mikroekonomija, Split, str. 280, 281

„Prosječni varijabilni trošak može biti konstantan, odnosno isti na svakoj razini outputa, može padati ili rasti s porastom outputa, a može se također ponašati različito na različitim razinama outputa.“ Na slici 6 prosječni varijabilni trošak se polagano smanjuje s porastom outputa, zatim nakon što je dosegnuo svoj minimum polagano raste. Opisano kretanje prosječnog varijabilnog troška je posljedica djelovanja rastućih i opadajućih graničnih prinosa.

„**Marginalni trošak (MC)** ili granični trošak je dodatni trošak nastao proizvodnjom jedne dodatne jedinice outputa. Granični trošak se izračunava iz odnosa promjene ukupnog troška i promjene proizvedene količine, odnosno:

$$MC = \frac{\Delta TC}{\Delta Q} \quad (6)$$

„S obzirom na to da je ukupni trošak jednak zbroju ukupnog fiksnog i ukupnog varijabilnog troška, te da je ukupni fiksni trošak na svakoj razini outputa isti, granični trošak također je jednak odnosu prirasta ukupnog varijabilnog troška i outputa, odnosno:“⁹

$$MC = \frac{\Delta TVC}{\Delta Q} \quad (7)$$

Granični trošak prikazan na slici 6 različit je na različitim razinama količine, odnosno sa porastom količine na nižim razinama granični trošak se smanjuje, a zatim nakon što dosegne svoj minimum granični trošak raste sa porastom količine. Takvo kretanje graničnog troška je rezultat ponašanja varijabilnog troška odnosu na promjene količine.

2.2.3 Eksplicitni i implicitni troškovi

Da bi se proizveo određeni output potrebno je imati sve potrebne resurse koje zahtjeva njegova proizvodnja. Neke inpute poduzeće ima na raspolaganju, dok se sa nekim inputima poduzeće mora dodatno opskrbiti. Trošak uporabe svih resursa, bez obzira da li su odmah na raspolaganju, predstavljaju ukupni trošak, koji se pak dijeli na:

- Eksplicitni troškovi
- Implicitni troškovi

⁹ Pavić I., Benić Đ., Hashi I. (2006): Mikroekonomija, Split, str. 281, 283

„**EksPLICITNI trošak** je novčani iznos koji se mora platiti kako bi se osigurali inputi potrebni za proizvodnju određenog outputa.“ To je input koje poduzeće nije imalo na raspolaganju stoga mora kupiti ili unajmiti potrebni input da bi se proizveo output. Eksplicitni troškovi se evidentiraju u knjigovodstvu, stoga se također nazivaju i računovodstvenim troškovima. Primjer eksplicitnih troškova je nabavka materijala, unajmljivanje opreme, usluge transporta, plaće radnika i ostali troškovi koji iziskuju određeni novčani iznos da bi se osigurali potrebni inputi.

„**Implicitni troškovi** odnose se na inpute koje poduzeće već ima na raspolaganju. To, primjerice, može biti zgrada, oprema, vlastit rad potrošen na upravljanje poduzećem ili čak materijal koji podrazumijeva proizvodnja određenog outputa. Za takve inpute poduzeće neće platiti nikakav novčani iznos u smislu plaćanja inputa povezanih s pojmom eksplicitnog troška. Iako poduzeće neće platiti takve inpute, to ne znači da su oni za njega besplatni, jer ako ih neće upotrijebiti u vlastitoj proizvodnji, ono ih može iznajmiti ili prodati. Novčani iznos koji poduzeće može dobiti za vlastite inpute u njihovoj najboljoj alternativnoj uporabi naziva se implicitni troškom.“

2.2.4 Nadoknativi i nenadoknativi troškovi

Mogućnost nadoknade nastalih troškova u slučaju ako poduzeće smanji proizvodnju ili potpuno prestane sa radom troškovi semogu podijeliti na:

- Nadoknativi troškovi
- Nenadoknativi troškovi

Nadoknativi troškovi su troškovi koji se mogu u potpunosti ili barem djelom nadoknaditi ako se inputi uz koje se ti troškovi vezuju mogu upotrijebiti na za drugu uporabu. Druga uporaba podrazumijeva mogućnost da se takvi inputi upotrijebe na drugačiji način u vlastitoj proizvodnji ili kao input u proizvodnji drugog poduzetnika. U proizvodnji drug poduzetnika input se može prodati ili iznajmiti, pa iz tog razloga treba odrediti visinu nadoknade troškova koji su nastali uz odnosni input. „Primjer nadoknadivih troškova može biti vlastiti poslovni prostor koji se koristio kao trgovina na malo, a koji se nakon zatvaranja trgovine prenamijenio za ugostiteljstvo.“¹⁰

¹⁰ Pavić I., Benić Đ., Hashi I. (2006): Mikroekonomija, Split, str. 274, 275

Nenadoknativi troškovi su troškovi koji se ne mogu niti barem djelom nadoknaditi. „Primjer nenadoknativih troškova mogu biti izdaci za propagandnu kampanju koja se završila neposredno prije prestanka s proizvodnjom proizvoda koji se reklamirao ili rada poduzeća koje je reklamirao svoje proizvode. U tom primjeru ne vidi se mogućnost da se na bilo koji način nadoknadi nastali trošak, kao i u primjeru poduzeća koje je uložilo znatnu svotu novca u izradu zaštitnog znaka prije svojega bankrota. Nevjerojatnim se čini da bi netko htio kupiti zaštitni znak poduzeća koje je bankrotiralo.“¹¹

¹¹ Pavić I., Benić Đ., Hashi I. (2006): Mikroekonomija, Split, str. 275

3. UTJECAJ EKSPLICITNIH I IMPLICITNIH TROŠKOVA NA POSLOVANJE PODUZEĆA „X“

3.1. Općenito o poduzeću „X“

Poduzeće „X“ je osnovano kao društvo sa ograničenom odgovornošću godine 1998. godine sa sjedištem u Solinu. Prilikom osnivanja poduzeća vlasnik je osim temeljnog kapitala upisao i vlastiti poslovni prostor od 100 metara kvadratnih. Navedeni prostor se odmah koristio kao mjesto poslovanja poduzeća.

Poduzeće „X“ se prvenstveno bavi projektiranjem i nadzorom nisko građevinskih objekata, pod kojim spadaju prometnice, oborinska odvodnja, vodovod i kanalizacija, te rekonstrukcija i sanacija građevnih objekata. Tijekom godina poduzeće se najviše usmjerilo na projektiranje i nadzor prometnica i oborinski odvodnja, te u nekoliko zadnjih godina na izradu pojedinačnih dokumenata za legalizaciju bespravno sagrađenih objekata. Najveći dio svog poslovanja poduzeće „X“ obavlja sa državnim poduzećima, jedinicama lokalne samouprave, te privatnim izvođačima građevinskih radova.

Određeni podaci, poput imena poduzeća i vlasnika ili adrese poduzeća, nisu objavljeni sukladno željama vlasnika poduzeća. Stoga se u ovom radu koristi ime „X“ za navedeno poduzeće.

3.2. Eksplicitni troškovi poduzeća „X“

Troškovi predstavljaju važnu stavku poslovanja koja izravno može utjecati na uspješno poslovanje poduzeća. Stoga je potrebno troškove evidentirati realno, objektivno i na temelju pravovaljanih informacija. Evidencija troškova omogućava da se pravilno upravlja troškovima, njihov nadzor i kontrolu, te predviđanje, sve kako bi se lakše ostvario zadani cilj.

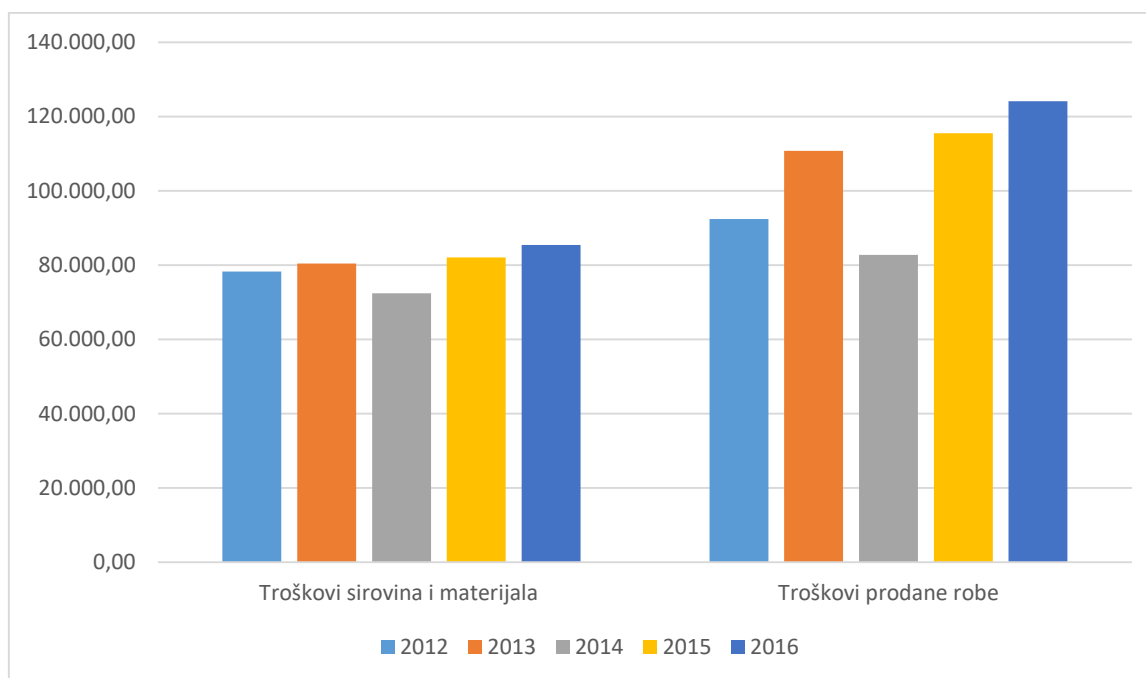
Analiza poslovanja poduzeća „X“ s aspekta troškova će biti započeta sa iznošenjem eksplicitnih troškova preuzetih iz financijski izvještaja poduzeća. Poseban naglasak će biti stavljen na podatke iz računa dobiti i gubitke, te bruto bilance. Izneseni podaci se odnosi na razdoblje tijekom pet poslovnih godina, od 1. siječnja 2012. do 31. prosinca 2016.

Tablica 1. Prikaz eksplicitnih troškova iz računa dobiti i gubitka

Godina	2012	2013	2014	2015	2016
1. Troškovi sirovina i materijala	78.256,00	80.446,00	72.426,00	82.127,00	85.412,00
2. Troškovi prodane robe	92.471,00	110.780,00	82.784,00	115.488,00	124.122,00
3. Ostali vanjski troškovi	20.451,00	21.782,00	18.921,00	22.275,00	24.195,00
4. Neto plaće i nadnice	42.498,00	44.452,00	45.645,00	36.454,00	37.124,00
5. Troškovi poreza i doprinosa iz plaća	9.482,00	10.112,00	10.127,00	8.732,00	8.941,00
6. Doprinosi na plaće	7.593,00	8.592,00	8.846,00	7.211,00	7.542,00
7. Ostali troškovi	12.355,00	14.220,00	13.277,00	14.787,00	15.546,00
8. Amortizacija	6.130,00	5.510,00	5.020,00	7.240,00	2.345,00
9. Troškovi za kamate i tečajne razlike	5.423,00	5.120,00	5.344,00	6.542,00	3.125,00

Izvor: Prikaz autora prema podacima iz računa dobiti i gubitka

U tablici 1 prikazani su kategorije eksplicitnih troškova preuzetih iz računa dobiti i gubitka za razdoblje od 2012. do 2016. godine. Najveće vrijednost imaju stavke troškova sirovina i materijala i troškovi prodane robe. Pod troškove sirovine i materijala spadaju papir za izradu dokumentacije, papir za izradu projekata, tinte za ispis projekata te materijali za uvez projekata. Troškovi prodane robe koji obuhvaćaju nabavnu cijenu proizvoda odnosno usluga koje su prodane tijekom godine. Iz tablice se može iščitati rast troškova sirovine i materijala te troškova prodane robe u 2013. godine na osnovi prethodne godine, da bi se zatim dogodio njihov pad u 2014. Snažan rast troškova je vidljiv u 2015. godine te se njihov rast bilježi i u sljedećoj godini koja sadrži najveće iznose troškova u promatranom razdoblju.

Grafikon 1: Prikaz troškova sirovine i materija i troškova prodane robe tijekom promatranog razdoblja

Izvor: Prikaz autora prema podacima iz računa dobiti i gubitka

Grafikon 1 već sadrži objašnjene podatke troškova, ali uz pomoću njega lakše je uočiti i razumjeti promjene nastale u navedenom razdoblju. Najprimjetnije je pad troškova prodane robe u 2013 i njenoj ponovni porast u nadolazećim godinama, dok se troškovi sirovine i materijale ne ističu zbog relativno male promjene iznosa.

Tablica 2 Prikaz eksplicitnih troškova iz bruto bilance

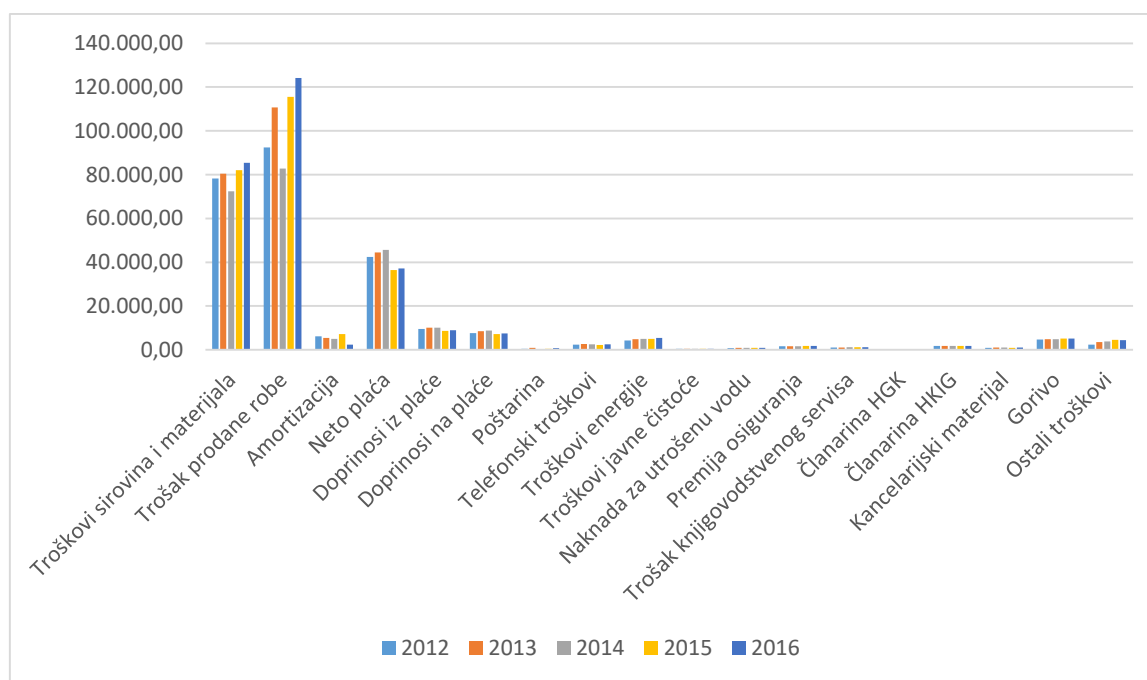
Godina	2012	2013	2014	2015	2016
Troškovi sirovina i materijala	78.256,00	80.446,00	72.426,00	82.127,00	85.412,00
Trošak prodane robe	92.471,00	110.780,00	82.784,00	115.488,00	124.122,00
Amortizacija	6.130,00	5.510,00	5.020,00	7.240,00	2.345,00
Neto plaća	42.498,00	44.452,00	45.645,00	36.454,00	37.124,00
Doprinosi iz plaće	9.482,00	10.112,00	10.127,00	8.732,00	8.941,00
Doprinosi na plaće	7.593,00	8.592,00	8.846,00	7.211,00	7.542,00
Poštarina	524,00	945,00	168,00	489,00	782,00
Telefonski troškovi	2.453,00	2.745,00	2.564,00	2.245,00	2.482,00
Troškovi energije	4.235,00	4.852,00	5.021,00	4.954,00	5.462,00
Troškovi javne čistoće	421,00	432,00	426,00	443,00	451,00
Naknada za utrošenu vodu	825,00	856,00	874,00	910,00	924,00
Premija osiguranja	1.589,00	1.654,00	1.678,00	1.758,00	1.788,00
Trošak knjigovodstvenog servisa	1.120,00	1.120,00	1.200,00	1.200,00	1.200,00
Članarina HGK	50,00	42,00	42,00	42,00	42,00
Članarina HKIG	1.800,00	1.800,00	1.800,00	1.800,00	1.800,00
Kancelarijski materijal	986,00	1.021,00	1.025,00	942,00	1.127,00
Gorivo	4.652,00	4.821,00	4.923,00	5.102,00	5.210,00
Ostali troškovi	2.348,00	3.569,00	3.782,00	4.578,00	4.482,00
Ukupno:	257.433,00	283.749,00	248.351,00	281.715,00	291.236,00

Izvor: Prikaz autora prema podacima iz bruto bilance

U prve četiri godine razdoblja najveći dio amortizacije se odnosi na HP DesignJet T795 Printer po stopi otpisa od 20%. Nabavom novog printera HP Color LaserJet Pro MFP M477 dolazi do porasta stavke amortizacije u 2015. godini, uređaj se također otpisuje po stopi od 20%. Značajno smanjenje iznosa amortizacije događa se u 2016. kada se zbog promjene u knjigovodstvenoj vrijednosti izknjižio iz evidencije HP DesignJet T795 Printer.

Troškovi neto plaće, s njima doprinosi na i iz plaće, kroz prve tri godine promatranog razdoblja se nalazu na otprilike jednakim iznosima. Da bi iznos bio manji u zadnje dvije godine zbog smanjenja broja zaposlenika, što je smanjenje za 20% između 2014. i 2015. godine.

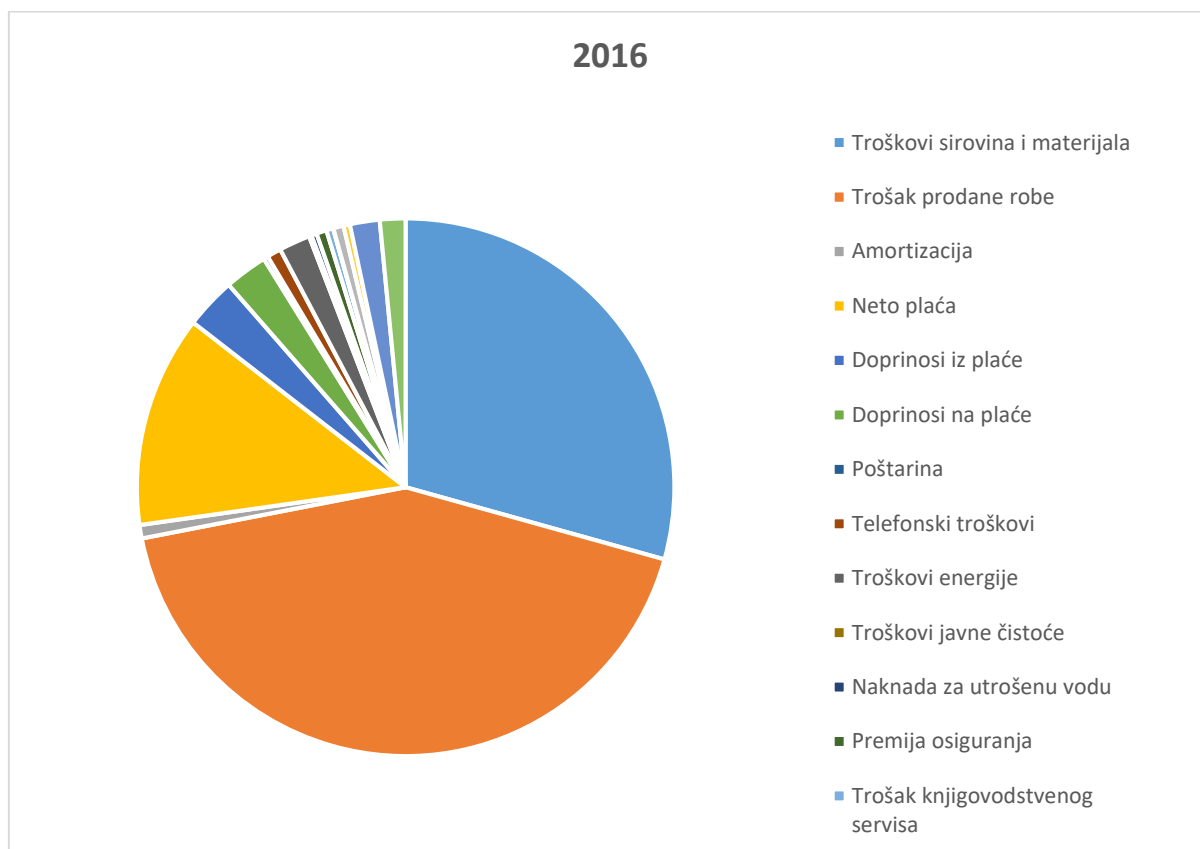
Ostali troškovi navedeni u tablici 2 su relativnog manjeg iznosa i sastoje se od različitih fiksnih i varijabilnih troškova. Fiksni troškove predstavljaju članarine u HGK I HKIG, čiji iznosi su propisani zakonom, te trošak knjigovodstvenog servisa. Iznosi varijabilnih troškova variraju s obzirom na njihov potrebu za korištenjem, poput kancelarijskog materijal, goriva, potrošnje energije, telefonski troškovi, troškovi vode itd., ali nema značajne promjene u njihovim vrijednostima tijekom promatranog razdoblja.

Grafikon 2: Prikaz eksplicitnih troškova iz bruto bilance

Izvor: Prikaz autora prema podacima iz bruto bilance

Grafikon 2 sadrži sve objašnjene eksplicitne troškove iz bruto bilance, ali pomoću njega mogu lakše uočiti i razumjeti pojedinačne stavke. Najuočljivije su ekstremne vrijednosti gdje su troškovi prodane robe imaju maksimalnu vrijednost, dok članarina HGK ima minimalnu vrijednost.

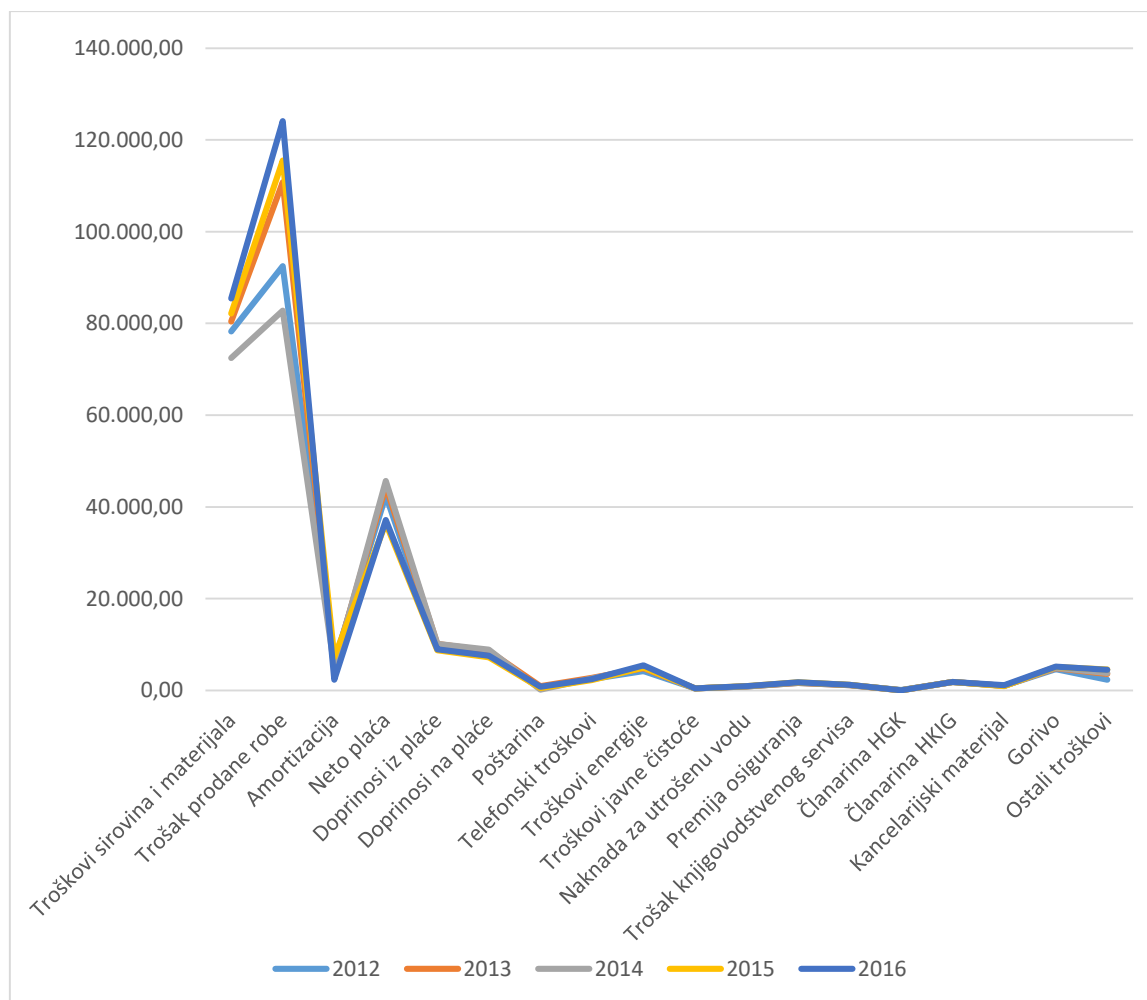
Grafikon 3: Prikaz eksplicitnih troškova iz bruto bilance za 2016. godinu

Izvor: Prikaz autora prema podacima iz bruto bilance

Grafikon 3 pokazuje strukturu ukupnih eksplicitnih troškova u 2016. godini, jer su tada troškovi bili najveći u promatranom razdoblju. U grafikonu se da jasno razlučiti da najveći udio u ukupnim troškovima zauzimaju:

- Trošak prodane robe (43%)
- Trošak sirovine i materijala (29%)
- Neto plaće (13%)

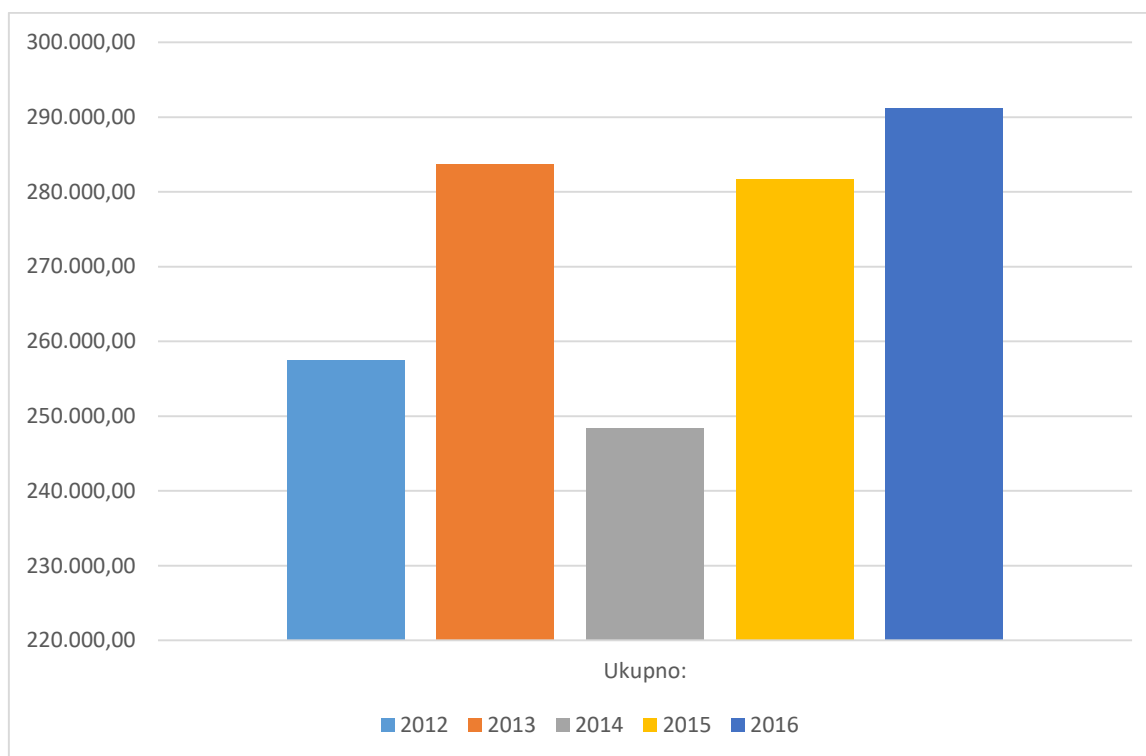
Dok ostali troškovi pojedinačno imaju udio od 3% ili manji, te zauzimaju ukupno 15% ukupne strukture troškova za 2016. godinu.

Grafikon 4: Kretanje eksplicitnih troškova iz bruto bilance po godinama razdoblja

Izvor: Prikaz autora prema podacima iz bruto bilance

Na grafikonu 4 prikazano je kretanje eksplicitnih troškova u pojedinim godinama promatranog razdoblja. Odmah je uočljivo da troškovi sirovine materijala i troškovi prodane robe odstupaju sa svojim iznosom te da za razliku od ostalih troškova imaju relativnu značajnu promjenu tijekom godina u svojim iznosima. Troškovi neto plaće također odstupaju svojom veličinom, ali manjom mjerom dva navedena troška, te imaju značajnu promjenu samo između 2014. i 2015. godine. Ostali troškovi se ne ističu svojim iznosom i relativno se malo mijenjaju tijekom razdoblja stoga linije za različite godine izgledaju spojene.

Grafikon 5: Prikaz ukupnih eksplicitnih troškova po godinama

Izvor: Prikaz autora prema podacima iz bruto bilance

U 2013., 2015. i 2016. godini zabilježeni su veći iznosi ukupnih troškova, dok je najveći od njih bio 2016. u iznosu od **291.236,00 kn**. Preostale dvije godine su manjeg iznosa, s tim da 2014. najmanji iznos razdoblja sa iznosom od **248.351,00 kn**. Kada promatramo iznose troškova prodane robe (tablica 2) tada vidimo da su proporcionalni sa ukupnim troškovima. Takvo što je i očekivano zbog visokog udjela samih troškova prodane robe u ukupnim eksplicitnim troškovima (grafikon 3). Ukupni eksplicitni troškovi se povećao u drugoj godini za 10,23%, da bi se u 2014. godini dogodio pad troškova od 12,47% u odnosu na 2013. godinu. 2015. se ostvaruje snažan porast troškova, na približnu razinu iz 2013. godine, kada su troškovi povećani za 13,43% u odnosu na prethodnu godinu. To je ujedno i najveći rast u promatranom razdoblju poslovanja. Troškovi nastavljaju rasti stopom od 3,38% u 2016. godini gdje doseže svoj apsolutni maksimum promatranog razdoblja.

3.3. Implicitni troškovi poduzeća „X“

Ostvarivanje profita razlikuje se s aspekta računovođa i ekonomista. Računovodstveno gledano poduzeće ostvaruje profit pozitivnim bilancom računom dobiti i gubitka, kao što je prikazano u tablici 3, te se smatra da uspješno posluje.

Kako bi provjerili da li poduzeće uspješno posluje i sa stajališta ekonomista potrebno je procijeniti implicitne troškove zajedno sa oportunitetnim troškovima korištenja vlastitih resursa u drugoj namjeni. U ovom slučaju razmotrit će se iznos plaće koji je vlasnik poduzeća mogao ostvariti radom za drugog poslodavca, te iznos koji bi se zaradio davanjem poslovnog prostora u vlasništvu poduzeća u najam. Izračun ekonomskog profita će se iskazati kao razlika između ostvarene neto dobiti i implicitnih troškova iskazanih kao oportunitetni troškovi.

Tablica 3: Prosječni godišnji neto dobitak

Godina	Dobit
2012.	78.124,00
2013.	82.457,00
2014.	65.873,00
2015.	84.264,00
2016.	89.142,00

Izvor: Prikaz autora prema podacima iz računa dobiti i gubitka

Iz tablice se vidi da je najbolje poslovanje ostvareno 2016. godine u iznosu od **89.142,00 kn**, dok je najmanja dobit ostvarena u 2014. godini u iznosu od **65.873,00 kn**.

Kako bi se dobili implicitni troškovi koji se sastoje od plaće koju je vlasnik mogao primati kod drugog poslodavca i najma poslovnog prostora koristit će se prosječne neto plaće zaposlenih u gradnji građevina niskogradnje, te prosječne cijene najma poslovnih prostora na području poslovnog prostora u vlasništvu poduzeća „X“.

Tablica 4: Prikaz prosječne mjesečne plaće u građevinarstvu

Djelatnost	Godina	Prosječne mjesečne neto plaće
Građevinarstvo	2012.	5.160,00
	2013	5.092,00
	2014.	5.183,00
	2015.	5.177,00
	2016.	5.198,00

Izvor: Prikaz autora na temelju podataka DZS-a

Tablica 4 koristi podatke Državnog zavoda za statistiku i prikazuju iznose prosječnih mjesečnih neto plaće u građevinarstvu tijekom razmatranog razdoblja u Republici Hrvatskoj. Uzimajući u obzir eksplicitne troškove iz tablice 2 vrlo je vjerojatno da bi vlasnik poduzeća primao manju plaću kod drugog poslodavca.

Drugi implicitni trošak koji je potrebno izračunati je trošak najma poslovnog prostora. Prema podacima navedenim u općim podacima poduzeće „X“ ima poslovni prostor veličine 100 metara kvadratnih. Prilikom procjene iznosa koje poduzeće može ostvariti najmom prostora umjesto korištenja u vlastite svrhe koristit će se procjena vlasnika poduzeća. Razlog tome je nepostojanja službenih podataka o kretanju cijena najma poslovnih prostora na području prostora poduzeća „X“ tijekom godina promatranog razdoblja. Svojim višegodišnjem iskustvom, praćenjem i poznavanjem određenih cijena prostora, vlasnik procjenjuje da prostor može iznajmiti po cijeni od 4 eura po metrom kvadratnom. S obzirom na veličinu prostora dolazi se do implicitnog troška od 400 eura za najam prostora. Za izračun iznosa u kunama koristit će se podaci Hrvatske narodne banke za godišnji prosjek srednjeg deviznog tečaja za promatrano razdoblje.

Tablica 5: Mjesečni najam

Godina	Prosječni srednji devizni tečaj	Iznos mjesečnog najma (kn)
2012	7,517	3.006,80
2013	7,573	3.029,20
2014	7,630	3.052,00
2015	7,609	3.043,60
2016	7,529	3.011,60

Izvor: Prikaz autora na temelju podataka HNB-a

Tablica 4 prikazuje iznos mjesečnog najma poslovnog prostora koji se dobio množenja prosječnog srednjeg tečaja eura sa iznosom od 400 eura. Podaci za tečaje eura su preuzeti sa službene stranice Hrvatske narodne banke.

Tablica 6: Mjesečni implicitni troškovi u kunama po godinama

	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Prosječni iznos najamnine poslovnog prostora u kn (4 EUR/m ²)	3.006,80	3.029,20	3.052,00	3.043,60	3.011,60
Iznos mjesečne plaće	5.160,00	5.092,00	5.183,00	5.177,00	5.198,00
Ukupno	8.166,80	8.121,20	8.235,00	8.220,60	8.209,60

Izvor: Prikaz autora prema podacima DZS-a i HNB-a.

Zbrajanjem iznosa mjesečne plaće i prosječnog iznosa najma poslovnog prostora dolazi se do ukupnog mjesečnog implicitnog troška, što je i prikazano u tablici 6. Da bi se došlo do ukupnog implicitnog troška za svaku godinu pojedinačno potrebno je mjesečni iznos pomnožiti sa dvanaest. Ukupni implicitni troškovi po pojedinačnim godinama promatranog razdoblja su prikazani u tablici 7.

Tablica 7: Ukupni implicitni troškovi u kunama po godinama

Godina	2012	2013	2014	2015	2016
Ukupno	98.001,60	97.454,40	98.820,00	98.467,20	98.515,2

Izvor: Prikaz autora prema podacima iz tablice 6

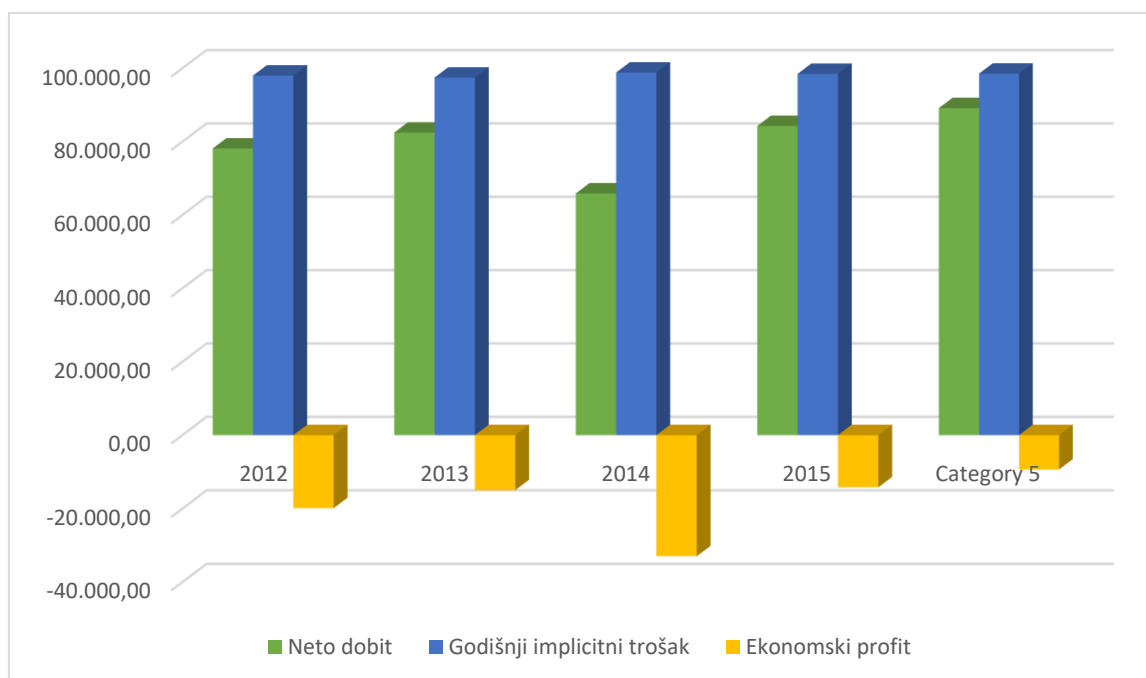
Cilj analize troškova poduzeća „X“ je utvrditi da li je vlasnik poduzeća tijekom promatranog razdoblja optimalno koristio svoje resurse u cilju ostvarivanja ne samo računovodstvenog, već i ekonomskog profita.

Tablica 8: Ekonomski profit

Godina	2012	2013	2014	2015	2016
Neto dobit na kraju godine	78.124,00	82.457,00	65.873,00	84.264,00	89.142,00
Godišnji implicitni trošak	98.001,60	97.454,40	98.820,00	98.467,20	98.515,20
Ekonomski profit	-19.877,60	-14.997,40	-32.947,00	-14.203,20	-9.373,20

Izvor: Prikaz autora

U tablici 8 prikazan je ekonomski profit koji se dobije oduzimanjem iznosa neto dobiti na kraju godine sa iznosom implicitnog troška. Brojčani iznos je u svakoj godini negativan što znači da poduzeće „X“ u nijednoj godini ne ostvaruje ekonomski profit.

Grafikon 6: Odnos neto dobiti, implicitnog troška i ekonomske profiti

Izvor: Prikaz autora prema podacima iz tablice 8

Na grafikonu je vidljivo da je najveća stavka u svim promatranim godinama implicitno troška označen plavim stupcem. Žuti stupci predstavljaju ekonomski profit koji se dobije oduzimanjem implicitnog troška sa neto dobit (neto dobit je označena na grafikonu zelenim stupcima), te se nalazi u negativnom dijelu grafikona.

Poduzeće „X“ je tijekom svih godina razdoblja ostvarivalo računovodstveni dobit, ali istodobno nije ostvarivalo ekonomski profit. Što dovodi do zaključka da poduzeće „X“ nije optimalno koristilo svoje resurse, te da bi kroz alternativno korištenje vlastitih resursa došli do uspješnijeg poslovnog rezultata.

Poduzeće koje ostvaruje računovodstveni profit, te ujedno ima ekonomski profit jednak nuli, se smatra da posluje jednako dobro kao da alternativno koristi svoje resurse. Za uspješno poslovanje ekonomski profit ne smije biti manje od nule, što nije slučaj u navedenom primjeru poduzeća „X“.

4. ZAKLJUČAK

Svrha svakog poslovnog subjekta na tržištu je uspješno poslovanje i ostvarivanje profita. Najveća prepreka ostvarivanju profita su troškovi. Kao što su već definirani troškovi su iznos utrošene imovine, izvršenih usluga ili je posljedica nastanka obveza koje se odnose na primljena dobra ili uslugu. Kao takvi nemoguće ih je izbjeći u poslovnom procesu, stoga veoma važno znati s njima upravljati, kontrolirati i minimizirati radi ostvarivanja maksimalne profita.

Cilj analize troškova poduzeća „X“ je da se prikažu utjecaji troškova na poduzeće s posebnim naglaskom na eksplicitne i implicitne troškove, zatim na temelju istraživanja donijeti odluku o optimalno korištenju poslovnog prostora kao značajnog resursa za poslovanje poduzeća. Alternative koje su se razmotrile su iznos plaće koji je vlasnik poduzeća mogao ostvariti radom za drugog poslodavca, te iznos koji bi se zaradio davanjem poslovnog prostora u vlasništvu poduzeća u najam.

Temeljem podataka o eksplicitnim troškovima preuzetim iz računa dobiti i gubitka, te bruto bilance zajedno sa procjenama ukupnih implicitnih troškova poduzeća izračunato je da poduzeće ostvaruje negativni ekonomski profit, unatoč što u promatranom razdoblju ostvaruje računovodstveni profit. Ostvarena neto dobit je u svim godinama iznosila manje nego implicitni troškovi. Iz toga se da izvesti zaključak da poduzeće ne koristi optimalno svoje resurse i da se treba koristiti alternativno rješenje za uspješnije poslovanje. Vlasniku poduzeća u promatranom razdoblju je bilo isplativije poslovni prostor u vlasništvu poduzeća dati u najma i zaposliti se kod drugog poslodavca nego sam voditi poduzeće „X“.

LITERATURA

1. Babić, M. (2000): Mikroekonomska analiza, Zagreb
2. Benić, Đ. (2012), Mikroekonomija – menadžerski pristup, Zagreb, Školska knjiga.
3. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske: Zaposlenost i plaće, baza podataka [Internet], raspoloživo na: <http://www.dzs.hr/>
4. Grubišić, D. (2007): Poslovna Ekonomija, Drugo dopunjeno izdanje, Split
5. Hrvatska narodna banka: Srednji devizni tečajevi na kraju razdoblja, publikacija, [Internet], raspoloživo na: www.hnb.hr/publikac/bilten/statisticki_pregled/h10.xls
6. Pavić I., Benić Đ., Hashi I. (2006): Mikroekonomija, Split,
7. Perčević, H. Predavanje: Poslovno planiranje, EFZG, preuzeto sa http://web.efzg.hr/dok/RAC/hpercevic/poslovno_planiranje/Tro%C5%A1kovi%20i%20kriteriji%20klasifikacije%20tro%C5%A1kova.pdf
8. Pindyck, Robert S., Daniel L. Rubinfeld. (2008) Mikroekonomija, 7. izdanje, Zagreb: Mate
9. Reić Z., Mihaljević M., Zorić M. (2005): Ekonomija, Split,
10. Samuelson, P. A., Nordhaus, W. D. (2011): Ekonomija, 19.izdanje, MATE, Zagreb
11. Wetzstein, Michael E. (2005) Microeconomic Theory: Concepts & Connections. Thomson. South-Western.

POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA

Slika 7: Grafički prikaz ukupnih, fiksni i varijabilnih troškova	6
Slika 8: Grafički prikaz apsolutno fiksnih troškova	7
Slika 9: Grafički prikaz relativnih fiksnih troškova	8
Slika 10: Grafički prikaz proporcionalnih varijabilnih troškova	8
Slika 11: Grafički prikaz neproporcionalnih varijabilnih troškova	9
Slika 12: Grafički prikaz graničnih i prosječnih troškova	10
Tablica 6. Prikaz eksplicitnih troškova iz računa dobiti i gubitka	15
Tablica 7 Prikaz eksplicitnih troškova iz bruto bilance	17
Tablica 8: Prosječni godišnji neto dobitak	22
Tablica 9: Prikaz prosječne mjesečne plaće u građevinarstvu	23
Tablica 10: Mjesečni najam	24
Tablica 6: Mjesečni implicitni troškovi u kunama po godinama	24
Tablica 7: Ukupni implicitni troškovi u kunama po godinama	25
Tablica 8: Ekonomski profit	25
Grafikon 7: Prikaz troškova sirovine i materija i troškova prodane robe tijekom promatranog razdoblja	16
Grafikon 8: Prikaz eksplicitnih troškova iz bruto bilance	18
Grafikon 9: Prikaz eksplicitnih troškova iz bruto bilance za 2016. godinu	19
Grafikon 10: Kretanje eksplicitnih troškova iz bruto bilance po godinama razdoblja	20
Grafikon 11: Prikaz ukupnih eksplicitnih troškova po godinama	21
Grafikon 12: Odnos neto dobiti, implicitnog troška i ekonomske profita	26

SAŽETAK

Na primjeru poslovanja poduzeća „X“ analizira se utjecaj različitih kategorija troškova na poslovanje poduzeća uz prikaz najbolje alternative uporabe raspoloživih resursa. Na temelju istraživanja u empirijskom dijelu donijeti odluku o optimalnom korištenju resursa za poslovanje poduzeća, sa naglaskom na eksplicitne i implicitne troškove. Zaključeno je da poduzeće ima veće implicitne troškove od neto dobiti, zbog čega je očito da ne koristi optimalno svoje resurse. Poduzeće mora koristiti alternativno rješenje za optimalno korištenje resursa.

Ključne riječi: eksplicitni trošak, implicitni trošak, optimalno korištenje resursa

SUMMARY

This paper analyses the impact of different types of categories of costs on firm „X“ with an instance of alternative use of available resources. Purpose of the empirical part of the research is to decide on the optimal use of resources for firm „X“ with the emphasis on explicit and implicit costs. Taking into account results of the research, it was concluded that firm „X“ has lower net profits than implicit costs, which means that the firm does not use their resources in an optimal way. Firm „X“ must use alternative solution for optimal use of resources.

Key words: explicit cost, implicit cost, optimal use of resources